

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Oslo, 27. oktober 2022

Innspill til det kommende partsmøtet for konvensjonen om biologisk mangfold

Vi viser til KLDs innspillsmøte med statsråd Espen Barth Eide, 13. oktober 2022, i forbindelse med det kommende partsmøtet om nytt globalt rammeverk for naturmangfold, populært kalt naturavtalen (CBD COP15). Norsk Friluftsliv ønsker med dette å supplere vårt muntlig innspill i møtet 13. oktober.

Norsk Friluftsliv er paraplyorganisasjon for de 18 store frivillige friluftslivsorganisasjonene med nærmere en million medlemskap. Vår oppgave er blant annet å ivareta friluftslivets interesser, herunder naturen som en grunnleggende forutsetning for friluftslivet og vår egen eksistens.

Bakgrunn

Verden står nå overfor to eksistensielle menneskeskaptede kriser, tap av naturmangfold og klimaendringer. Ifølge det internasjonale naturpanelet (IPBES) er arealinngrep og nedbygging av natur den viktigste årsaken til tap av naturmangfold. Samtidig viser klimapanelets spesialrapport om klimaendringer og landarealer at måten vi bruker våre landområder på, er en betydelig driver av klimaendringene. Det fundamentale problemet er at begge krisene skyldes at mennesket tar for stor plass og bruker for mye av jordas ressurser. Verdens ledende forskere er tydelig i sine konklusjoner; vi mennesker driver en rovdrift på naturen på en måte som ødelegger selve grunnlaget for vår økonomi, matsikkerhet, helse og livskvalitet. Med andre ord, vi tærer på naturkapitalen og kaller det verdiskapning.

Riksrevisjonen har ved flere anledninger slått fast at arealforvaltningen i Norge ikke er bærekraftig. I 2021 kom villreinen inn på den norske rødlista, og senest 13. oktober i år, samme dag som innspillsmøtet, våknet vi opp til nyheten om at 70 % av verdens dyrebestander har forsvunnet siden 1970.

Det må derfor på plass en internasjonal avtale som ivaretar naturmangfoldet på en forpliktende måte. Vi har altfor lenge sett at det er for lett å sette seg ambisiøse mål og lage fine planer, uten at manglende måloppnåelse får andre konsekvenser enn at natur- og klimakrisen forsterkes for hver dag som går. Aichi-målene fra 2010 er dessverre et godt eksempel på dette, der Norge ikke nådde et eneste et av de 20 målene innen fristen i 2020.

Med denne bakgrunnen, er vi glade for at Norge deltar i «høyambisjonsgruppen», og at statsråden på innspillsmøtet signaliserte at regjeringen har mål om å få til en ambisiøs og forpliktende naturavtale.

Innspill til avtalen

FN er klare på at det er behov for gjennomgripende samfunnsendringer hvis vi skal klare å stoppe naturtapet og hindre en klimakrise, noe som må tas på det største alvor. Utgangspunktet for naturavtalen må derfor være å se naturkrisen og klimakrisen i sammenheng, og prioritere tiltak som er positive både for klima og for naturmangfoldet. Uten en velfungerende natur, som leverer nødvendige økosystemtjenester, har vi heller ingen muligheter til å nå klimamålene eller FNs bærekraftsmål. Avtalen må også innbefatte mekanismer som innarbeider det økologiske fotavtrykket som forbruk i et land, påfører andre land. Den må også være rettferdig for alle land, befolkningsgrupper og framtidige generasjoner.

Selv om vi ikke nådde noen av de 20 Aichi-målene, mener vi innholdet og intensjonene i disse målene likevel er et svært godt utgangspunkt for en naturavtale og må derfor ligge til grunn for en ambisiøs og forpliktende naturavtale. Det er viktig at Norge ikke godtar en lite ambisiøs og uforpliktende avtale.

For at naturavtalen skal få den nødvendige effekten, er det helt nødvendig å stille strenge krav til de mekanismene som gjør at avtalen følges opp av alle de enkelte landene. Det betyr blant annet at det må stilles krav om:

- klare nasjonale operative mål og konkrete kunnskapsbaserte tiltak (må også gjelde økologisk fotavtrykk i andre land),
- konkrete tidsplaner for gjennomføring og måloppnåelse som involverer alle samfunnssektorer,
- indikatorer som måler måloppnåelsen, både nasjonalt, men også regionalt og kommunalt (dette var en klar mangel ved Aichi-målene og mulig en av grunnene til manglende oppfølging),

- strenge rapporteringsfrister og rapporteringsrutiner som måler reell gjennomføring og måloppnåelse (det er ikke behov for mer egenrapportering, som har som mål å sette seg selv i et godt lys nasjonalt og internasjonalt),
- regelmessig uavhengig revisjon av landenes gjennomføring og måloppnåelse (i dag er dette frivillig, slik vi har oppfattet det, men slik kan det ikke være i framtiden),
- klare konsekvenser ved manglende gjennomføring av tiltak og måloppnåelse,
- krav til åpenhet og samarbeid med sivilsamfunnet.

Nasjonal oppfølging

De første handlingsplanene for oppfølging av konvensjonen om biologisk mangfold ble utarbeidet av miljøforvaltningen umiddelbart etter Rio-konferansen i 1992. I disse planene var det mange gode tiltak, som kunne gjort at vi hadde vært bedre stilt enn det vi er i dag, hvis de hadde vært fulgt opp. Når det nå kommer på plass en naturavtale, er det viktig at Norge følger opp på en effektiv og handlekraftig måte. Det er særlig viktig at naturavtalens krav og prinsipper implementeres i den regionale og kommunale arealforvaltningen, ettersom mesteparten av norsk natur forvaltes her. For å få til en tilstrekkelig implementering er det avgjørende at myndighetene tar tak i den viktigste systemutfordringen ved dagens arealforvaltning; kommunene har fått stadig større ansvar for miljø- og arealforvaltningen, uten å få tilsvarende kompetanse og kapasitet til å ivareta ansvaret på en god måte. Dermed settes ikke kommunene i stand til f.eks. å fremme nærings- og stedsutvikling på naturens og klimaets premisser. Resultatet er en lokal utvikling med omfattende tap av natur, som i sum gjør at vi ikke når nasjonale mål¹.

Vi er glade for de signalene statsråd Espen Barth Eide ga på innspillsmøtet og signalene vi kan lese, blant annet på altinget.no², om at statsråden vil endre hele rammeverket for Norges klima- og naturpolitikk og skisserer at KLD skal få en likende rolle for klimagassutslipp og natur som Finansdepartementet har for statsbudsjettet. Dette er i tråd med de tankene som var rundt opprettelsen av Miljøverndepartementet i 1972 og er helt nødvendige grep hvis vi skal få til reelle endringer. I dette arbeidet er det noen prinsipper det viktig å bygge på, hvis det skal bli reelle endringer i måten vi forvalter naturen på, blant annet:

- Naturens rettsvern må styrkes. I arealsaker der utbyggingsinteresser og natur- og friluftslivsinteresser veies mot hverandre, må hensynet til natur og friluftsliv veie vesentlig tyngre enn i dag.
- Forvaltning av norsk natur må foregå gjennom mer helhetlig planlegging, færre enkeltvedtak og mindre sektorstyrt.
- Kommunene må sikres tilstrekkelige ressurser og kompetanse til å ivareta det ansvaret de har for å sikre natur, friluftsliv og helhetlig arealplanlegging.
- Arealnøytralitet må være et overordnet mål i all arealplanlegging. For å oppnå dette, må det utvikles og innføres nasjonale, regionale og kommunale arealregnskap, slik at vi vet hva vi har, hva som er viktig å ta vare på og eventuelt hva vi velger å bygge ned.
- Fortetting innenfor allerede bebygde områder og gjenbruk og forbedring av eksisterende bygninger og infrastruktur prioriteres, framfor nedbygging av nye natur- og friluftslivsområder.
- Det må sikres tilstrekkelig vern av alle typer natur.
- Skogen må forvaltes på en måte som ivaretar hensynet til friluftslivet, naturmangfoldet og klimaet.
- Det må legges til rette for naturbaserte løsninger for klimatilpasning, for å møte utfordringer som flom, skred, overvann, avrenning m.m., blant annet ved å sikre relevante naturområder.
- Viktige natur- og friluftslivsområder som er ødelagt, må restaureres. Dette gjelder for eksempel Oslofjorden, ødelagte myrer og regulerte vassdrag med manglende miljøkrav.

Vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Bente Lier
generalsekretær

Hans Erik Lerkelund
fagsjef naturforvaltning

¹ Rapport - OECDs vurdering av norsk miljøinnsats

² <https://www.altinget.no/klima/artikkel/barth-eides-visjon-et-finansdepartement-for-klima-og-natur>